

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Sagt: 15.11.2020

Saksnr.: 19-192253ASD-BORG/02

Dommarar:

Lagdommer
Førstelagmann
Lagdommer

Halvard Leirvik
Marianne Volla
Harald Georg Venger

Ankende part	Asker kommune	Advokat Jarl Borgvin Dørre
Ankemotpart	Gulbrandsen & Olimb AS	Advokat Svein Sulland

Saka gjeld tvist om sluttoppgjer etter elektroentreprise.

I dommen til tingretten er det på side 2–10 gjort greie for bakgrunnen til saka. Ingen av partane meiner at det er feil i denne framstillinga, sjølv om partane har ulikt syn på kva som er mest sentralt.

Lagmannsretten viser til den omtalte framstillinga til tingretten. Lagmannsretten nøyer seg med ei kort oppsummering av hovudtrekka, framfor å gje att alle dei aktuelle sidene frå dommen til tingretten.

Asker kommune hadde vedtatt bygging av ny sjukeheim på Nesbru. På nyåret 2015 la kommunen prosjektet ut på anbod. Det skulle vera ein hovudentreprenør og tre sideentreprenørar. Hovudentreprenøren skulle ha ansvar for grunn-, betong- og tømrararbeid, i tillegg til ansvar for å administrera og koordinera sideentreprenørane. Dei ulike sideentreprenørane skulle stå for røyrleggjar-, ventilasjons- og elektroarbeid. I konkurransegrunnlaget punkt E.1 («Frister og dagmulkter») og vedlegg H5, som seinare inngjekk som del av avtalen, opplyste kommunen at planlagd byggestart var 1. juni 2015 og at bygget skulle stå ferdig i desember 2016. Det blei seinare avtalt med entreprenørane at ferdigdato skulle vera 19. desember 2016. Sjukeheimen skulle ha to bygningskroppar, bygg A og bygg B.

Asker kommune inngjekk avtale med Trio Entreprenør AS som hovudentreprenør.

Den 29. april 2015 blei det halde eit kontraktsavklaringsmøte mellom kommunen og Gulbrandsen & Olimb AS. Den 7. mai 2015 inngjekk kommunen avtale med Gulbrandsen & Olimb AS om elektroentreprise. Kontraktsummen var kr 17 172 655 eksklusiv meirverdiavgift. I avtalen punkt 1 blei det klarlagt kva dokument som var ein del av avtalen, og trinnhøgda mellom dei ulike dokumenta blei avklart for det tilfellet at det skulle vera innbyrdes motstrid. Til grunn for avtalen låg NS 8405:2008.

Den 2. juni 2015 sendte Gulbrandsen & Olimb AS e-post til Trio Entreprenør AS med framlegg til framdriftsplan når det gjaldt elektroarbeida. I framlegget var det skildra oppstart i august 2015 og overlevering i januar 2017.

Den 4. juni 2015 sendte Trio Entreprenør AS framlegg til hovudframdriftsplan til kommunen. I denne planen var det oppstart på byggeplassen i løpet av andre kvartal 2015. Det var vidare markert for at elektroentreprenøren skulle starta på byggeplassen allereie i april 2015.

Arbeidet på byggeplassen blei forseinka. I koordineringsmøte 9. september 2015 opplyste Trio Entreprenør AS at framdrifta låg ca. åtte veker etter skjema.

Den 15. september 2015 sendte Gulbrandsen & Olimb AS brev til kommunen med varsel om forseinking. Selskapet kravde at byggjetida i elektroentreprisen blei forlenga. Det blei varsla at dersom kommunen ikkje gav lengre frist, ville Gulbrandsen & Olimb AS krevja dekt kostnader til forsering, det vil seia kostnader for å gjennomføra elektroentreprisen på kortare tid enn planlagt.

Den 7. oktober 2015 skjedde dei ei utgliding i byggjegropa. Dette førte til at Trio Entreprenør AS blei endå meir forseinka.

Gulbrandsen & Olimb AS sendte 15. desember 2015 e-post til kommunen med varsel om ny forseinking. Det blei kravd fristforlenging med seks månader. I e-post 21. desember 2015 blei kravet avvist av ein representant for kommunen. Gulbrandsen & Olimb AS bad om grunngjeving for avvisinga, men fekk til svar at kommunen ville koma tilbake til problemstillinga i møte 15. januar 2016.

Frå dette tidspunktet brukte både Gulbrandsen & Olimb AS og kommunen i hovudsak advokat i den skriftlege kommunikasjonen om fristforlenging og forsering. Det blei i 2016 og 2017 utveksla ei rekkje brev mellom advokatane.

Trio Entreprenør AS utarbeidde 13. januar 2016 ein ny hovudframdriftsplan. Basert på denne planen gav kommunen forlenga frist for Gulbrandsen & Olimb AS til 31. januar 2017. Gulbrandsen & Olimb AS meinte at forlenginga var for kort, og argumenterte med at prosjektet var sju månader forseinka utan at selskapet kunne klandrast.

Forseinkingane førte til tvist mellom kommunen og Trio Entreprenør AS. Den 4. april 2016 inngjekk desse forlik som inkluderte ny hovudframdriftsplan basert på at bygget skulle vera ferdig 31. mai 2017. Denne fristen blei gjort gjeldande også for Gulbrandsen & Olimb AS, som såleis fekk forlenga fristen med i overkant av fem månader samanlikna med utgangspunktet med ferdigdato 19. desember 2016. Gulbrandsen & Olimb AS hevda at selskapet hadde krav på meir fristforlenging, men kommunen godtok ikkje dette, noko som blant anna gjekk fram i brev frå kommunen sin advokat 18. april 2016.

Frå september 2016 sendte Gulbrandsen & Olimb AS statusrapportar til kommunen kvar månad. I rapportane blei det skildra kva arbeid som var utført, kvifor selskapet meinte at det måtte forsera arbeidet, og omtale av meirkostnadene ved forseringa. Det var tale om kostnader i form av leige av arbeidskraft, bruk av overtid, bruk av ekstra arbeidsleiar på byggeplassen og kostnader knytt til urasjonell drift (plunder og heft).

I brev 8. oktober 2016 gav kommunen fristforlenging med 12 dagar for å fullføra arbeida. I april 2017 blei fristen lengd med ei veke til, frå 12. til 19. juni 2017.

Den 19. og 20. juni 2017 gjekk partane gjennom elektroarbeida som var utførte på byggeplassen. Basert på gjennomgangen overtok kommunen 20. juni 2017 elektroleveransen. Samstundes fekk Gulbrandsen & Olimb AS ny frist til 15. august 2017. Partane er usamde om dette reelt sett var ei fristforlenging, eller om det var ein frist for tilleggs- og reklamasjonsarbeid.

Sidan kommunen overtok elektroarbeida 20. juni 2017, sette kommunen ikkje fram noko krav mot Gulbrandsen & Olimb AS om betaling av dagbot.

Den 16. august 2017 sendte Gulbrandsen & Olimb AS oppstilling til kommunen over sluttoppgjeret. Det blei kravd kr 3 221 772 i tillegg til det som allereie var fakturert. Kommunen svarte i brev 13. oktober 2017. Kommunen avviste krav om betaling for forsering.

I den etterfølgjande drøftinga av sluttoppgjeret blei partane samde om kva beløp Gulbrandsen & Olimb AS skulle ha når det gjaldt vederlag for ventetid i prosjektet. Ventetida gjaldt vinteren/våren 2016, då selskapet hadde mindre arbeid på byggeplassen enn planlagt. Partane blei derimot ikkje samde om kravet knytt til kostnader ved forsering.

Det er semje om at prosjektleiar Iver Fjæstad hos kommunen og dagleg leiar Jan Olimb hos Gulbrandsen & Olimb AS møtte kvarandre 6. mars 2018. Partane er usamde om det blei oppnådd semje om sluttoppgjeret i dette møtet.

Ved stemning 4. desember 2018 tok Gulbrandsen & Olimb AS ut søksmål mot kommunen med krav om betaling fastsett etter retten sitt skjønn. Kommunen la ned påstand om å bli frifunnen.

Asker og Bærum tingrett sa 3. november 2019 dom med slik domsslutning:

1. Asker kommune dømmes til innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelsen å betale 1 420 000 – enmillionfirehundreogtyvetusen – kroner eksklusive merverdiavgift til Gulbrandsen & Olimb AS med tillegg av forsinkelsesrenter fra 16. oktober 2017 frem til betaling skjer.
2. Asker kommune dømmes til innen 2 – to uker – uker fra dommens forkynnelsen å betale 400 000 – firehundretusen – kroner eksklusive merverdiavgift i sakskostnader til Gulbrandsen & Olimb AS.

Asker kommune har anka dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjeld bevisvurderinga og rettsbruken.

Ankeforhandling blei halden i Borgarting lagmannsrett sitt hus i Oslo 20.–22. oktober 2020. Seks personar forklarte seg. Nærare detaljar om bevisføringa går fram av rettsboka.

Ankande part, **Asker kommune**, har i korte trekk argumentert slik:

Vilkåra for tilleggsvederlag for forsering er ikkje oppfylte.

Kommunen gav lengre fristforlenging enn det Gulbrandsen & Olimb AS hadde krav på. I tillegg fekk selskapet utføra arbeid som fall innanfor kontrakten etter at formell overlevering hadde skjedd. Den samla byggjetida blei lengre enn kva som følgde av den første framdriftsplanen i juni 2015. Gulbrandsen & Olimb AS har heller ikkje bedt om tilleggstid utover den tilleggstida som er gjeven av kommunen. Selskapet mottok ventetidskompensasjon, noko som gjer terskelen høgare for krav på vederlag for forsering.

Det er Gulbrandsen & Olimb AS som må sannsynleggjera at vilkåra for tilleggsvederlag er oppfylte. Selskapet har ikkje lagt fram bevis som sannsynleggjer at byggjetida blei kortare enn det selskapet såg for seg då avtalen blei inngått. Det er ikkje ført bevis for kva framdrift som reelt sett var planlagt.

I referatet frå kontraktsavklaringsmøtet 29. april 2015 går det fram at bygget vil bli «plasstøpt i vinter». Gulbrandsen & Olimb AS deltok i møtet og mottok kopi av referatet. Selskapet forstod at grunnforholda var slik at det ville ta tid før selskapet kunne byrja på elektroarbeid av noko omfang. At selskapet reelt sett var klar over dette, blir underbygd av dei interne bemanningsplanane datert 15. mai 2015 og 4. september 2015, som er lagde fram som nye dokumentbevis i lagmannsretten. At grunnforholda på tomta var vanskelege, gjekk fram av restrisikorapport frå Norconsult AS datert november 2014. I rapporten stod det at det var kvikkleire på tomta. Gulbrandsen & Olimb AS visste difor at byggjetida for elektroarbeida ville bli om lag 12–13 månader. Den faktiske byggjetida for selskapet blei vesentleg lengre enn dette, og det er då ikkje grunnlag for tilleggsvederlag for forsering. Tingretten la for liten vekt på skriftlege, tidsnære bevis.

Gulbrandsen & Olimb AS har ei rekkje gonger, blant anna knytt til krav om tillegg for ventetid, kome med urette opplysningar til kommunen. Dei krava som selskapet har kome med, har blitt endra mange gonger. Dette må lagmannsretten ta omsyn til i bevisvurderinga.

Kommunen var ikkje passiv knytt til framlegget til tidsplan som Gulbrandsen & Olimb AS sendte 2. juni 2015. Det var Trio Entreprenør AS som hadde ansvar for å styra framdrifta. Føremålet med tidsplanane i juni 2015 var primært å få ei oversikt på alle arbeidsoppgåvene på byggeplassen.

I den grad lagmannsretten meiner at Gulbrandsen & Olimb AS reelt sett baserte seg på ein tidsplan med oppstart i august 2015, så kan ein slik plan uansett ikkje danna utgangspunkt

for vurderinga av krav om tilleggsvederlag. Dette fordi ein slik framdriftsplan var urealistisk.

Kommunen har ikkje avslått rettmessige krav på fristforlenging frå Gulbrandsen & Olimb AS. Kommunen bad om fleire opplysningar fordi dei krava som blei sette fram, ikkje var dokumenterte. Gulbrandsen & Olimb AS har ikkje dokumentert kva bemanning som i utgangspunktet var planlagt, eller at faktisk bemanning blei meir omfattande enn denne planen. Selskapet har ikkje ført bevis for at påståtte kostnader til forsering står i årsakssamanheng med påståtte avslag frå kommunen si side. Gulbrandsen & Olimb AS har ikkje krav på kompensasjon for forsering dersom selskapet sjølv har feilvurdert egne behov når det gjeld tids- og ressursbruk i prosjektet.

Gulbrandsen & Olimb AS hadde plikt til å tilpassa seg framdrifta til dei andre entreprenørane på byggeplassen, jf. NS 8405:2008 punkt 18.1 og 18.3. Det var ikkje sett opp milepælar for elektroleveransen undervegs med tilhøyrande rett til dagbot for kommunen. Det var berre aktuelt med dagbot dersom sluttleveransen blei ferdig seinare enn avtalt. Dette innebar at Gulbrandsen & Olimb AS hadde stor fleksibilitet og lite behov for å gjennomføra forsering.

I den grad det har skjedd ei forsering, så har Gulbrandsen & Olimb AS ikkje oppfylt plikta til å gjera eige tap så lite som mogleg, korkje etter NS 8405:2008 punkt 25.6 (2) eller etter den alminnelege lojalitetsplikta mellom kontraktspartar.

Når det ikkje er grunnlag for vederlag for forsering, er det heller ikkje grunnlag for krav om dekking av meirutgifter til rigg og drift.

Det er uansett ikkje grunnlag for å tilkjenna vederlag for meirkostnader ved urasjonell drift, gjerne omtalt som «plunder og heft». Tingretten bygde her på eit skjønn, i strid med retningslinene for rettsbruken som Høgsterett trekte opp i HR-2019-1225-A.

Subsidiært blir det hevda at tingretten har utmålt for høge beløp. Utmålinga til tingretten er i strid med rettsbruken som følgjer av HR-2019-1225-A. Det skal skje ei konkret og individuell vurdering av kvart krav.

Det er uansett ikkje grunnlag for å tilkjenna Gulbrandsen & Olimb AS noko beløp utover det beløpet som partane blei samde om i møtet 6. mars 2018.

I sluttoppgjeret var krav om kompensasjon for urasjonell drift og meirkostnader for rigg/drift ikkje tatt med av Gulbrandsen & Olimb AS. Desse krava har difor falle bort.

Dei motsegnene som kommunen har kome med, har derimot ikkje på noko tidspunkt falle bort. Kommunen har heile tida tatt til motmæle til dei aktuelle krava frå Gulbrandsen & Olimb AS, og kommunen har fremja motsegner før fristen i sluttoppgjeret.

Det er lagt ned slik påstand:

1. Asker kommune frifinnes.
2. Gulbrandsen & Olimb AS dømmes til å erstatte Asker kommunes sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.

Ankemotparten, **Gulbrandsen & Olimb AS**, har i korte trekk argumentert slik:

Gulbrandsen & Olimb AS hadde krav på fristforlenging som svarte til den forseinkinga som kommunen var ansvarleg for, jf. NS 8405:2008 punkt 24.1. Dette inkluderte forseinkingar som skuldast Trio Entreprenør AS, sidan dette var kommunen sin kontraktsmedhjelpar. Då kommunen av slo å gje forlenga frist, hadde Gulbrandsen & Olimb AS rett til å rekna avslaget som eit pålegg om forsering, jf. NS 8405:2008 punkt 24.8. Kommunen gav kortare forlenging enn det Gulbrandsen & Olimb AS hadde krav på. Det var såleis tale om delvis avslag på krav om fristforlenging.

Vilkåra for krav på tilleggsvederlag må bli vurderte ut frå situasjonen då kommunen avviste å gje forlenga frist, og forseringa blei sett i gang av Gulbrandsen & Olimb AS. Kommunen kan ikkje koma unna eit krav om tilleggsvederlag ved å innvilga fristforlenging etter at forseringa blei gjennomført.

At kommunen ved overlevering 20. juni 2017 gav frist for tilleggsarbeid og utbetring av manglar til 15. august 2017, er uansett utan relevans. Den omtalte fristen 15. august 2017 var inga fristforlenging for leveransen.

Det var framdriftsplanen 2. juni 2015 som danna grunnlaget for forventningane til Gulbrandsen & Olimb AS. Det som blei sagt i kontraktsavklaringsmøtet 29. april 2015, gav svært lita rettleiing. I referatet frå møtet står det at bygggestart er planlagt til byrjinga av juni 2015 og at framdrifta skal vera «iht tilbudsdokumenter». At det skulle vera vanskelege grunnforhold, har ikkje noka støtte i skildringa i konkurransegrunnlaget, der det er omtalt eit sjikt med lause massar på inntil to meter over fjell. Restrisikorapporten har ingen omtale av omfanget av grunnarbeida eller kor lang tid dei vil ta. Restrisikorapporten har ein funksjon knytt til HMS-arbeid, ikkje knytt til planlegging av framdrift. Kommunen sin argumentasjon om at grunnarbeida var forventa å ta lang tid, er heller ikkje i samsvar med korleis Trio Entreprenør AS planla framdrifta. Gulbrandsen & Olimb AS sin plan for framdrifta 2. juni 2015 gav uttrykk for dei reelle forventningane til selskapet. Kommunen hadde plikt til å kontrollera framdriftsplanen, jf. konkurransegrunnlaget punkt C.1.1 bokstav a, men kommunen kom ikkje med nokon motsegner i juni 2015.

Gulbrandsen & Olimb AS hadde planlagt at hovudaktivitetane under elektroentreprisen skulle starta opp 1. desember 2015. Den reelle oppstarten for desse aktivitetane blei sju månader seinare, den 1. juli 2016.

Framdrifta til Gulbrandsen & Olimb AS blei hindra på grunn av tilhøve som kommunen svarte for, jf. NS 8405:2008 punkt 24.1. Månadsrapportane er tidsnære bevis for at det låg føre hindringar.

Det stemmer ikkje når kommunen hevdar at den ikkje avslo krav om fristforlenging. I e-post 21. desember 2015 avviste kommunen fullstendig krav om forlenging. Dei fristforlengingane som kommunen gav, kom heilt utan samanheng med krava frå Gulbrandsen & Olimb AS. Den lengste forlenginga kom som eit utslag av forliksavtale mellom kommunen og Trio Entreprenør AS.

Krav frå Gulbrandsen & Olimb AS om tilleggsvederlag knytt til urasjonell drift og til rigg- og driftskostnader har ikkje gått tapt. Det går fram av sluttoppstillinga og slutfakturaen at heile vederlagskravet for forsering blei tatt med.

Det følgjer av reglane for sluttoppgjer at kommunen ikkje kan koma med andre motsegner til sluttoppgjeret enn dei som kommunen kom med i svaret på sluttoppgjeret, jf. NS 8405:2008 punkt 33.2. I svaret gjorde kommunen gjeldande at vilkåra for tilleggsvederlag ikkje var oppfylte fordi Gulbrandsen & Olimb AS hadde fått tilstrekkeleg tid. Då det blei tvist for domstolen, sette kommunen fram nye motsegner i form av subsidiær argumentasjon om at kravet ikkje var tilstrekkeleg dokumentert, og at det var for høgt. Dette er motsegner som er sette fram for seint og som difor har falle bort, jf. NS 8405:2008 punkt 33.2.

Det blei ikkje inngått nokon munnleg avtale om sluttoppgjeret i møtet 6. mars 2018. Argumentasjonen til kommunen er bygd på eit rekneark som kommunen sin representant utarbeidde på eiga hand. Reknearket har grunnleggjande feil og gjev ikkje uttrykk for noka semje mellom partane.

Det beløpet som tingretten fastsette som tilleggsvederlag, er ikkje for høgt. Gulbrandsen & Olimb AS har kravd dekkja meirkostnaden ved å leiga inn arbeidskraft og til bruk av overtid. Det er også kravd kostnader til ein ekstra arbeidsleiar for å leia det ekstra personellet som var på byggeplassen. Dette er naudsynte og påreknelege kostnader. I tillegg er det kravd kompensasjon for redusert produktivitet. Dette kravet er utmålt skjønnsmessig. Det er som eit nøktern skjønn kravd 10 % av dei direkte forseringskostnadene. Høgsterett har ikkje utelukka at det kan vera grunnlag for krav basert på skjønn, jf. HR-2019-1225-A.

Gulbrandsen & Olimb AS sendte månadsrapportar til kommunen der det til ei kvar tid blei orientert om utviklinga i kravet og kva ressursar som var naudsynte for å oppnå forsering. I løpet av prosjektet kom kommunen ikkje med motsegner til månadsrapportane.

Det blei i tingretten kravd tilleggsvederlag fastsett etter retten sitt skjønn, med utgangspunkt i postar som til saman viste eit beløp på kr 3 101 098. Tingretten tilkjente kr 1 420 000. Gulbrandsen & Olimb AS har ikkje anka dommen. For det tilfellet at lagmannsretten er usamd med tingretten under utmålinga av dei einskilte postane, blir det gjort gjeldande at det uansett ikkje er grunnlag for å justera ned det samla beløpet som tingretten kom til.

Det er lagt ned slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Gulbrandsen & Olimb AS tilkjennes sakskostnader for tingretten og lagmannsretten.

Lagmannsretten sine merknader:

Lagmannsretten har kome til at anken ikkje fører fram.

I lagmannsretten er det lagt fram nye dokument i form av interne bemanningsplanar i 2015 hos Gulbrandsen & Olimb AS. Bortsett frå dette står saka i same stilling som i tingretten.

Lagmannsretten meiner at tingretten på ein grundig måte drøfta problemstillingane i saka. Grunngevinga til tingretten er i hovudsak dekkjande også for lagmannsretten sitt syn, men lagmannsretten ser noko annleis på *utmålinga* av vederlag til Gulbrandsen & Olimb AS. Når det gjeld *vilkåra* for vederlag er lagmannsretten einig med tingretten, og vil for denne delen nøya seg med å omtala tilhøve der kommunen har kome med konkret argumentasjon om påståtte feil ved vurderingane til tingretten.

På same måte som tingretten meiner lagmannsretten at framdrifta til Gulbrandsen & Olimb AS blei hindra som følge av omstende som kommunen hadde risikoen for, og at kommunen med urette avslo krav om fristforlenging. Gulbrandsen & Olimb AS hadde rett til å oppfatta desse avslaga som pålegg om forsering, jf. NS 8405:2008 punkt 24.8.

Kommunen hevdar at den skal bli frifunnen fordi den aldri avslo krav om tilleggsfrist. Kommunen har vist til at den berre stilte vilkår om betre dokumentasjon før den kunne ta stilling til krava frå Gulbrandsen & Olimb AS. Lagmannsretten meiner at denne argumentasjonen klart ikkje kan føra fram. Sjølv om eit avslag blir grunngjeve med at dokumentasjonen er for dårleg, er det like fullt eit avslag. Avslaga var ikkje rettmessige

fordi Gulbrandsen & Olimb AS etter lagmannsretten sitt syn hadde sannsynleggjort at selskapet hadde krav på tilleggsfrist. Lagmannsretten meiner at Gulbrandsen & Olimb AS på fleire ulike tidspunkt i løpet av 2015 og 2016 sette fram konkrete krav om tilleggsfrist og varsel om behov for forsering, og at selskapet på tilstrekkeleg måte også gjorde greie for det påståtte grunnlaget, slik at kommunen hadde plikt til å ta stilling til realiteten. Lagmannsretten viser til omtalen ovanfor om bakgrunnen for saka og framstillinga i dommen til tingretten side 2–10. I mai 2016, etter at kommunen og Trio Entreprenør AS hadde inngått forlik og det var utarbeidd ny hovudframdriftsplan, varsla Gulbrandsen & Olimb AS at selskapet like fullt måtte forsera tre og ein halv månad av produksjonstida. Når kommunen ikkje godtok krava frå Gulbrandsen & Olimb AS om tilleggsfrist, låg det i dette eit avslag.

Samstundes er det på det reine at kommunen på ulike tidspunkt forlenga fristane i prosjektet, og at desse forlengingane også fekk verknad for Gulbrandsen & Olimb AS. Den 13. januar 2016 blei det gjeve ei forlenging av sluttfristen frå 19. desember 2016 til 31. januar 2017. I april 2016 blei denne fristen forlenga med fire nye månader fram til 31. mai 2017.

Sentralt i saka står om desse to forlengingane var tilstrekkelege til at Gulbrandsen & Olimb AS ikkje hadde grunn til å setja i verk forsering med tilhøyrande krav om tilleggsvederlag. At sluttfristen seinare blei forlenga med til saman om lag tre veker ekstra til 19. juni 2016, står etter lagmannsretten sitt syn mindre sentralt, både fordi det er tale om korte forlengingar og fordi desse forlengingane skjedde først 8. oktober 2016 og i april 2017.

Det er på det reine at partane har svært ulike syn når det gjeld vurderinga av kva tidsrom Gulbrandsen & Olimb AS hadde til disposisjon for leveransen.

Kommunen har hevda at det må leggjast vekt på at kommunen godtok å overta elektroentreprisen den 20. juni 2017 sjølv om leveransen ikkje var ferdig, og at Gulbrandsen & Olimb AS i realiteten fekk forlenga frist fram til 15. august 2020. Slik saka er opplyst for lagmannsretten, har lagmannsretten ikkje grunnlag for å byggja på at kommunen overtok leveransen 20. juni 2017 utan at kommunen hadde plikt til å gjera det. Det har vore lite bevisføring, bortsett frå vitneforklaringar frå personar som har ei tilknytning til tvisten, om kva elektroarbeid som stod igjen ved overlevering. I protokollen frå overtakinga er det i punkt 5 kryssa av for at Gulbrandsen & Olimb AS fekk frist til 15. august 2017 for «Retting av utestående feil og mangler». Protokollen gjev såleis inga støtte for at det var tale om tilleggsfrist for kontraktarbeid som ikkje var slutført. Det er uansett ei kjensgjerning at kommunen valte å overta leveransen. Ei overtaking inneber aksept for at arbeidet skal reknast som levert. Det er heller ingen haldepunkt for at kommunen i forkant av 20. juni 2017 opplyste til Gulbrandsen & Olimb AS at kommunen ville gje tilleggsfrist for arbeid som kommunen reelt sett meinte at skulle vera ferdige innan sluttfristen. På denne bakgrunnen meiner lagmannsretten at det klart ikkje kan

leggjast vekt på tidsrommet frå 20. juni 2017 til 15. august 2017 i vurderinga av kva tid Gulbrandsen & Olimb AS hadde til disposisjon for leveransen.

Lagmannsretten meiner at den sentrale problemstillinga for spørsmålet om vederlag for forsering er i kva grad framdrifta til Gulbrandsen & Olimb AS blei hindra hausten 2015 og vinteren 2015/2016, samanhalde med kva som var *reelt forventa* og *realistisk* framdrift.

Partane er samde om at Trio Entreprenør AS blei forseinka med grunnarbeida, og at dette er eit omstende som kommunen har risikoen for i avtalen med Gulbrandsen & Olimb AS. Det første spørsmålet er om Gulbrandsen & Olimb AS reelt hadde planlagt ut frå oppstart allereie i august 2015 og med ei intensivering av arbeida frå desember 2015.

Tingretten konkluderte for sin del med at framlegget til framdriftsplan som Gulbrandsen & Olimb AS sendte 2. juni 2015 til Trio Entreprenør AS, med kopi til kommunen, var i samsvar med korleis selskapet på dette tidspunktet reelt sett såg på forventa framdrift i prosjektet.

Framlegget til framdriftsplan er omtalt på denne måten i dommen til tingretten side 18:

G&O sendte forslag til fremdriftsplan til Trio i e-post 2. juni 2015. Fremdriftsplanen viste hvilke arbeider G&O skulle utføre, på hvilket tidspunkt arbeidene skulle starte i prosjektet, i tillegg til hvor lang tid det ville ta å utføre de ulike arbeidene. Følgende utspill ble sendt:

1	Jording	August 2015
2	Røranlegg i betong vegger og dekker	September 2015 – desember 2015
1	Montering kabelbruer	Januar 2016
2	Røranlegg i vegger	Desember 2015 – februar 2016
3	Veggkanaler	August 2016
4	Kabeltrekking og røranlegg o/h sterkstrøm inkl tekniske rom	Februar 2016 – oktober 2016
5	Kabeltrekking og røranlegg o/h sterkstrøm inkl tekniske rom	Februar 2016 – oktober 2016
6	Hovedfordeling	Juni 2016
7	Underfordelinger	Juni 2016
8	Utstyrsmontering / Komplettering	Mai 2016 - november 2016
9	Tverrfaglig testing / teknisk ferdigstillelse	Desember 2016
10	Overlevering / slutfase / tverrfaglig testing	Januar 2017

Lagmannsretten tolkar kommunen slik at den hevdar at Gulbrandsen & Olimb AS, då det omtalte framlegget blei sendt, reelt sett var klar over at oppstart ville bli på eit seinare tidspunkt, og at hovudtyngda av arbeida måtte skje innan eit kortare tidsspenn. Kommunen hevdar at det ikkje var reelt at jording kunne skje i august 2015, og at Gulbrandsen & Olimb AS visste at det ikkje kunne bli utført elektroarbeid knytt til betongveggar og betongdekke i tidsrommet september–desember 2015 fordi støypinga av bygget først skulle skje seinare.

Til støtte for sitt syn har kommunen vist til at dagleg leiar hos Gulbrandsen & Olimb AS, Jan Olimb, den 20. mai 2015 sendte ein intern e-post til tre kollegaer der det var vedlagt eit rekneark med oversikt på kva bemanning selskapet skulle ha i ulike prosjekt. I denne planen var det lagt inn at selskapet skulle ha to personar på byggjeplassen frå oktober 2015 og fram til januar 2016. Frå januar 2016 til april 2016 skulle det vera åtte personar, før det i siste del av prosjektet skulle vera 12 personar. Kommunen har også vist til ein seinare e-post 4. september 2015 frå Jan Olimb til dei same kollegaene med ein liknande bemanningsplan. I denne planen var det lagt inn to personar i desember 2015. I perioden januar 2016–mai 2016 var det lagt inn åtte personar, medan det etterpå var lagt inn 12 personar.

Lagmannsretten meiner at desse interne bemanningsplanane ikkje gjev grunnlag for å byggja på at framlegget til framdriftsplan frå 2. juni 2015 mest truleg ikkje var uttrykk for den reelle vurderinga til Gulbrandsen & Olimb AS.

Når det gjeld bemanningsplanen som blei sendt 4. september 2015, viser lagmannsretten til at denne tidsmessig ligg tett på eit koordineringsmøte 9. september 2015 der Trio Entreprenør AS formelt varsla om forseinking. Det er nærliggjande at Gulbrandsen og Olimb AS også fem dagar tidlegare var klar over at det ville bli ei viss forseinking. At ei forseinking låg i korta i september 2015, er noko anna enn at dette var situasjonen i juni 2015. Lagmannsretten meiner at den interne planen 9. september 2015 ikkje gjev grunnlag for å byggja på at Gulbrandsen & Olimb AS allereie i juni 2015 oppfatta at grunnarbeida ville ta lengre tid.

Lagmannsretten har vore meir i tvil når det gjeld vurderinga av den interne bemanningsplanen frå 20. mai 2015 der det var ført opp berre to personar på byggjeplassen frå oktober 2015 til januar 2016. Lagmannsretten oppfattar at dette isolert sett tilseier ein rolegare oppstart enn det som kan lesast ut av framlegget til framdriftsplan 2. juni 2015. Jan Olimb forklarte under ankeforhandlinga at den interne bemanningsplanen 20. mai 2015 ikkje omfatta alt personell. Det han omtalte som «servicepersonell», var ikkje med.

Forutan forklaringa til Jan Olimb, legg lagmannsretten vekt på at andre tidsnære bevis frå mai/juni 2015 ikkje gjev haldepunkt for at framlegget til framdriftsplan 2. juni 2015 ikkje var reelt meint frå Gulbrandsen & Olimb AS si side. Arild Gulbrandsen sendte e-posten med framlegget til Baldvin Olsson, som var engasjert av kommunen som byggjeleiar. Arild Gulbrandsen sendte også kopi av e-posten til Iver Fjæstad, som var tilsett som prosjektleiar i Asker kommune. Dersom planen ikkje var reell, hadde Gulbrandsen & Olimb AS all grunn til å rekna med å få negative reaksjonar.

At framlegget til tidsplan var reelt frå Gulbrandsen & Olimb AS si side, blir etter lagmannsretten sitt syn støtta av at utforminga til planen harmonerte med den tidsplanen

som Trio Entreprenør AS sendte til kommunen 4. juni 2015, slik det er gjort greie for i dommen til tingretten.

På denne bakgrunnen meiner lagmannsretten at framlegget til framdriftsplan 2. juni 2015 mest truleg var i samsvar med korleis Gulbrandsen & Olimb AS på dette tidspunktet reelt sett vurderte den forventa framdrifta i prosjektet.

Kommunen har argumentert med at framlegget til framdriftsplan 2. juni 2015 uansett var urealistisk, og at den difor ikkje kan danna utgangspunkt for vurderingane av tilleggsfrist og forsering – uavhengig av korleis Gulbrandsen & Olimb AS sjølv vurderte situasjonen.

Lagmannsretten meiner at vurderinga av kva som var realistisk framdrift per juni 2015 må ta utgangspunkt i dei skriftlege kjeldene som då var tilgjengelege. Lagmannsretten meiner at slike kjelder i større grad kastar lys over kva forventningar som den gongen var rimelege å ha for Gulbrandsen & Olimb AS, enn dei forklaringane som involverte personar gjev i dag, etter at det har oppstått tvist.

Utgangspunktet for forventningane til Gulbrandsen & Olimb AS var opplysningane i konkurransegrunnlaget som var utarbeidd av kommunen. I punkt E.1 («Frister og dagmulkter») hadde kommunen opplyst at planlagt byggestart var 1. juni 2015, med ferdigstilling i desember 2016.

I konkurransegrunnlaget punkt A.3.2 stod følgjande under overskrifta «Grunnarbeider og fundamentering»:

Grunnarbeidene inngår i hovedentreprisen K201, og omfatter fjerning av et sjikt med løs masser (tykkelse ca 0-2 meter) over fjell. Videre sprengning og utlasting av fjell. Hele bygget er forutsatt fundamenteres direkte på fjell. Særskilt aktsomhet må utvises ifm, sprengning, pigging og boring nær eksisterende bygg.

Lagmannsretten meiner at denne skildringa ikkje er naturleg å oppfatta som at grunnforholda på staden er særskilt kompliserte.

Kommunen har vist til skildringa i ein restrisikorapport utarbeidd av Norconsult AS 27. november 2014. Det er ikkje omstridd at rapporten var tilgjengeleg for Gulbrandsen & Olimb AS før avtale blei inngått med kommunen. I restrisikorapporten punkt 4.1 går det fram at det er forventa kvikkleire i byggjegropa. Det går også fram at byggjegropa skal sikrast med spunt. Lagmannsretten kan likevel ikkje sjå at dette gav grunn til ei anna vurdering av omfanget av grunnarbeida. Lagmannsretten legg særleg vekt på at det i restrisikorapporten ikkje er gjeve noka skildring av omfanget av dei massane som skal fjernast, inkludert omfanget av kvikkleire. Samanhalde med skildringa i konkurransegrunnlaget punkt A.3.2 var det etter lagmannsretten sitt syn ikkje grunnlag for å dra noka slutning om at grunnarbeida ville ta særskilt lang tid. Lagmannsretten meiner at

skildringa i det skriftlege materialet på ingen måte samsvarer med forklaringa til byggjeleiar Baldvin Olsson, som i lagmannsretten hevda at det nokre stader på tomte var leire med ei djupne på 14 meter.

Lagmannsretten meiner at heller ikkje referatet frå kontraktsavklaringsmøtet 29. april 2015 mellom kommunen og Gulbrandsen & Olimb AS gjev haldepunkt for at sistnemnde hadde grunn til å oppfatta at grunnarbeida ville ta lang tid. I referatet heiter det som nemnt at opprigging skal skje i mai og at byggestart er «beregnet i begynnelsen av juni». Det står vidare i referatet:

Detaljert fremdriftsplan lages av entreprenør Bygg i samarbeid med entreprenører el, rør, vent. Entreprenør Bygg kaller inn til koordineringsmøte og har hovedansvar for koordinering på prosjektet. Alle entreprenører må lage detaljert fremdriftsplan.

Lagmannsretten oppfattar dette slik at detaljar knytt til framdriftsplanen for Gulbrandsen & Olimb AS ikkje var tema i kontraktsavklaringsmøtet fordi dette skulle vera tema på eit seinare stadium, i dialog mellom Gulbrandsen & Olimb AS og Trio Entreprenør AS.

Kommunen har peikt på at det i møtereferatet også står følgjande:

Huset blir plasstøpt i vinter med tilhørende utfordringer med skjulte trekkør i støpte vegger og dekker. Fasader blir tre og tegstein.

Lagmannsretten er einig i at bruken av «i vinter» i staden for «i høst» isolert sett tilseier at grunnarbeida vil ta tid. Lagmannsretten meiner like fullt at det må ha større vekt at møtereferatet samla sett ikkje var utforma på ein måte som gav Gulbrandsen & Olimb AS tydelege haldepunkt for at tidsbiletet var endra samanlikna med det inntrykket som var skapt gjennom konkurransegrunnlaget.

Lagmannsretten meiner at det må ha klart større vekt at Gulbrandsen & Olimb AS i juni 2015, etter at framlegget til tidsplan var sendt, ikkje mottok noka form for tilbakemelding om at tidsplanen ikkje var realistisk. Det er på det reine at både byggjeplassleiar Baldvin Olsson og prosjektleiar Iver Fjæstad hos kommunen per e-post mottok kopi av tidsplanen, men at ingen av dei gav noko svar til Gulbrandsen & Olimb AS.

Kommunen har vist til at det var Trio Entreprenør AS som var ansvarleg for framdrifta og arbeidet med tidsplan. Lagmannsretten meiner at dette ikkje endrar at kommunen hadde ei klar oppmoding til aktivitet dersom det var slik at kommunen meinte at planen var urealistisk. Etter NS 8405:2008 punkt 19.7 var det i utgangspunktet kommunen som i eigenskap av byggherre skulle stå for samordning av tidsplanane. I konkurransegrunnlaget var denne plikta overført til hovudentreprenøren (Trio Entreprenør AS), men samstundes følgde det av konkurransegrunnlaget punkt C.1.1 at kommunen skulle kontrollere den

samla framdriftsplanen. Kommunen skulle passa på at den samla planen «ikke er for stram».

Prosjektleder hos kommunen, Iver Fjæstad, forklarte til lagmannsretten at den samla framdriftsplanen som Trio Entreprenør AS sendte 4. juni 2015, etter hans syn openbert ikkje var i samsvar med realitetane. Han viste blant anna til at det stod at elektroentreprenøren skulle starta allereie i april 2015, noko alle visste at ikkje hadde skjedd. Fjæstad forklarte at han oppfatta tidsplanen som eit dokument som skildra dei ulike arbeidsprosessane, utan at den gav uttrykk for realiteten når det gjaldt tidspunktet for når dei ulike arbeidsoppgåvene skulle bli utført. Ifølgje Fjæstad meldte han tilbake munnleg til Trio Entreprenør AS før sommarferien 2015 at selskapet måtte koma med ein ny, gjennomarbeid tidsplan i august 2015. Fjæstad forklarte vidare at Trio Entreprenør AS ikkje oppfylte lovnaden om å koma med ein slik ny plan i august 2015.

Lagmannsretten oppfattar at det frå kommunen si side ikkje blir hevda at kommunen på nokon måte meldte tilbake direkte til Gulbrandsen & Olimb AS om at planen for elektroarbeid ikkje var realistisk. At Trio Entreprenør AS seinare sendte ein samordna plan som openbert var feil, blant anna fordi det var lagt inn endå tidlegare datoar for elektroarbeid enn det Gulbrandsen & Olimb AS sjølv hadde meldt inn, gav ikkje kommunen nokon mindre grunn til å koma på banen dersom forventa framdrift hos Gulbrandsen & Olimb AS var urealistisk. Lagmannsretten meiner at Gulbrandsen & Olimb AS klart hadde grunn til å venta ei tilbakemelding frå kommunen dersom planen blei oppfatta som urealistisk.

Lagmannsretten legg vidare vekt på at det heller ikkje er haldepunkt for at Gulbrandsen & Olimb AS mottok tilbakemelding frå Trio Entreprenør AS på at utkastet til framdriftsplan var urealistisk. Lagmannsretten meiner tvert imot, på same måte som tingretten, at det for Gulbrandsen & Olimb AS måtte framstå slik at selskapet sine planar for framdrifta på ein god måte var koordinert med dei planane som Trio Entreprenør AS hadde. Lagmannsretten peikar i denne samanhengen på at Trio Entreprenør AS hadde ansvar for grunn-, betong- og tømrararbeid, og såleis var nærmast til å vurdere kva som var ei realistisk framdrift for arbeida som måtte bli utførte før Gulbrandsen & Olimb AS kunne starta opp med sine kontraktarbeid. Det har i lagmannsretten ikkje blitt ført vitne frå Trio Entreprenør AS. Lagmannsretten må då vurdere kva dei skriftlege opplysningane tilseier om kva syn Trio Entreprenør AS hadde på tidsbiletet for grunnarbeida, og kva som blei kommunisert til sideentreprenørane i denne samanhengen, inkludert Gulbrandsen & Olimb AS. Dei skriftlege kjeldene støttar ikkje kommunen sin argumentasjon om at framdriftsplanen blei oppfatta som urealistisk. Lagmannsretten viser også her til drøftinga i dommen til tingretten. Det har for lagmannsretten ikkje kome fram nye opplysningar som gjev grunn til drøfting utover dei momenta som er omtalt av tingretten.

Lagmannsretten konkluderer etter dette med at utkastet til framdriftsplan frå Gulbrandsen & Olimb AS datert 2. juni 2015 var realistisk og forsvarleg, vurdert ut frå den tilgangen til informasjon som Gulbrandsen & Olimb AS hadde, og at det difor er denne planen som dannar utgangspunktet for vurderinga av spørsmål om fristforlenging og tilleggsvederlag for forsering.

Neste problemstilling er om kommunen kan høyrast med at den uansett gav tilstrekkeleg fristforlenging. På dette punktet meiner lagmannsretten at saka fullt ut står i same stilling som for tingretten. Kommunen har argumentert med at forlenginga var tilstrekkeleg, men den har ikkje konkretisert nærare kva feil den meiner tingretten har gjort i bevisvurderinga, for det tilfellet at kommunen sin primære argumentasjon om tidsbiletet hausten 2015 og vinteren 2015/2016 ikkje fører fram.

Lagmannsretten meiner at dei månadsrapportane som Gulbrandsen & Olimb AS utarbeidde frå september 2016 og fram til overlevering, gjev støtte for at fristforlengingane til kommunen ikkje var tilstrekkelege. I månadsrapportane omtalte Gulbrandsen & Olimb AS den faktiske framdrifta – først opp mot ny hovudframdriftsplan i prosjektet datert 20. mai 2016, og seinare opp mot den reviderte hovudframdriftsplan datert 2. november 2016.

Som tingretten, meiner lagmannsretten at det i prosjektet jamt over var forseinkingar med to månader meir enn det Gulbrandsen & Olimb AS fekk kompensert gjennom fristforlenging. Dette førte til at elektroentreprisen måtte bli utført over eit kortare tidsrom enn kva tilbodet til Gulbrandsen & Olimb AS bygde på. Lagmannsretten viser til domen til tingretten på side 25 der det heiter:

Etter rettens syn ble G&O etter dette i realiteten tildelt drøye fem måneder fristforlengelse beregnet fra starten av januar 2017, og frem til 12. juni 2017.

Følgende oversikt viser planlagte aktiviteter til G&O, og forsinkelser i prosjektet:

	Aktivitet	G&Os fremdriftsplan	Faktisk utførelse	Forsin ket
1	Jording	August 2015	Mars-april 2016	7 mnd
2	Røranlegg i betong vegger og dekker	September-desember 2015	April-august 2016	7 mnd
1	Montering kabelbruer	Januar 2016	August-september 2016	7,5 mnd
2	Røranlegg i vegger	Desember 2015-februar 16	Juli-desember 2016	7 mnd
3	Veggkanaler	August 2016	Februar-mars 2017	6 mnd
4	Kabeltrekking og røranlegg o/h sterkstrøm inkl tekniske rom	Februar-oktober 2016	September 2016 - januar 2017	7 mnd
5	Kabeltrekking og røranlegg o/h svakstrøm inkl tekniske rom	Februar-oktober 2016	September 2016 – januar 2017	7 mnd
6	Hovedfordeling	Juni 2016	Januar-februar 2017	7 mnd
7	Underfordelinger	Juni 2016	Januar-februar 2017	7 mnd
8	Utstyrsmontering / Komplettering	Mai-november 2016	Januar-mai 2017	7 mnd
9	Tverrfaglig testing/teknisk ferdigstillelse	Desember 2016	Mai-juni 2017	5 mnd

10	Overlevering/slutfase/tverrfaglig testing	Januar 2017	Mai-juni 2017	5 mnd
----	---	-------------	---------------	-------

Som fremgår av oversikten førte forskyvningen i prosjektet til at G&O konstant var om lag syv måneder forsinket i oppstarten av sine aktivitetene sammenlignet med selskapets egen fremdriftsplan. Kommunens fristforlengelser sammenlignet med G&Os oppstart på de ulike aktiviteter, tilsier dermed at selskapet fikk om lag to måneder mindre tid i prosjektet enn det skulle hatt som produksjonsperiode.

Videre viser retten til at selskapets bruttotid i prosjektet ble innskrenket med tilsvarende periode. G&O hadde om lag seksten måneder bruttotid til å utføre samtlige arbeider i prosjektet. Forskyvningen som fant sted høsten 2015, og som varte utover første del av 2016, førte til at G&O istedenfor fikk en bruttotid på fjorten måneder. Innskrenkningen gikk også i stor grad utover selskapets hovedproduksjonsperiode.[...]

I dommen til tingretten, på side 27, blir det konkludert på denne måten:

Retten har etter dette kommet frem til at kommunens fristforlengelser ikke i tilstrekkelig grad svarte til den virkningen på fremdrift som forsinkelsene forårsaket i prosjektet, jf. NS 8405 pkt. 24.5, og at G&O i utgangspunktet skulle ha vært tilkjent om lag ytterligere to måneder byggetid. Dette tilsier at fremdriften ble tilsvarende hindret, jf. pkt. 24.1.

Lagmannsretten sluttar seg til vurderinga til tingretten. Kommunen har på dette punktet ikkje vist til andre omstende enn dei som blei drøfta av tingretten. Kommunen sitt syn om at det uansett var tilstrekkeleg tid, blei ikkje konkretisert under ankeforhandlinga.

I tingretten sin dom er det ei lengre drøfting av om den kortare byggetida var på «kritisk» line, eller om det var slik at dette var ein reduksjon i byggjetida som Gulbrandsen & Olimb AS hadde høve til å henta inn gjennom «slakk» i tidsplanen. Heller ikkje på dette punktet har kommunen konkretisert på kva måte den meiner at det heftar feil ved vurderingane til tingretten.

Lagmannsretten viser til dommen til tingretten side 27–31. Det går fram at tingretten la vekt på at månadsrapportane til Gulbrandsen & Olimb AS er tidsnære bevis som underbyggjer at dei andre entreprenørane på ei rekkje punkt var forseinka også samanlikna med dei reviderte hovudframdriftsplanane, og at dette førte til utsett framdrift og komplikasjonar for Gulbrandsen & Olimb AS. I månadsrapportane er det til dømes skildra at elektroarbeid knytt til innvendige veggjar blei forseinka fordi veggane ikkje var oppførte, aquapanel ikkje var montert på badarom og løysing for skap med golvvarme ikkje var avklart. Det gjekk vidare fram at ventilasjonsentreprenøren var forseinka med sine kanalar, og at arbeid med kabelbruer blei forseinka fordi arbeidet med gipsing av korridorar var forseinka. Det blei vidare skildra korleis flislegging og malearbeid var forseinka.

Tingretten oppsummerte bevisvurderinga på denne måten i dommen side 30–31:

Rapportene underbygger – slik retten ser det – at forskyvningen i prosjektet gikk utover aktiviteter som befant seg på den kritiske linje, samt at innskrenkningen av selskapets produksjonstid, førte til betydelig merarbeid utover det G&O hadde forutsatt ved en ordinær drift i prosjektet, og at det dermed hadde kostnadskonsekvenser for selskapet. Retten legger også ved denne vurderingen – i likhet med ovenfor – betydelig vekt på at kommunen underveis i prosjektet i svært liten grad kan anses å ha fremmet annet enn generelle innsigelser vedrørende G&Os forseringskrav og månedsrapportene som selskapet sendte i løpet av gjennomføringen av arbeider i prosjektet.

Videre kan ikke retten se at det er sannsynliggjort at G&O kunne ha angrepet arbeidene på annen måte, eksempelvis ved å ha omdisponert ressurser, eller i større grad ha arbeidet med parallelle aktiviteter. Retten kan heller ikke se at det er holdepunkter for at G&O ikke oppfylte samordningsplikten underveis i prosjektet mens byggingen fant sted. Det er etter rettens oppfatning heller ikke holdepunkter for at G&O av egne årsaker skal ha vært forsinket. Det er i alle fall ikke påvist konkrete tilfeller eller situasjoner som tilsier dette.

Denne bevisvurderinga er dekkjande også for lagmannsretten sitt syn.

Lagmannsretten finn grunn til å peika på at kommunen også i lagmannsretten har fokusert på argumentasjon av svært generell karakter, som at Gulbrandsen & Olimb AS hadde mange moglege «angrepspunkt» på byggeplassen, og selskapet på generelt grunnlag hadde plikt til å tilpassa seg dei andre entreprenørane.

Lagmannsretten meiner at månedsrapportane til Gulbrandsen & Olimb AS er tidsnære bevis for kva type forseinkingar som oppsto, og for på kva måte og i kva omfang dette påverka framdrifta til selskapet. Kommunen har ikkje gjort forsøk på å påvisa konkrete feil i skildringane i månedsrapportane. I denne situasjonen meiner lagmannsretten at Gulbrandsen & Olimb AS har sannsynleggjort at det var forseinkingar utover det selskapet blei kompensert for gjennom tilleggsfristar, at det blei gjennomført forsering og at det var årsakssamanheng mellom forseinkingane og kostnadene til forsering. Lagmannsretten meiner at månedsrapportane må reknast som ei tilstrekkeleg sannsynleggjering, all den tid kommunen ikkje har konkretisert på kva måte den meiner det er feil ved skildringa i månedsrapportane. Lagmannsretten viser til at krava til bevis og sannsynleggjering må tilpassast den konkrete entrepriseavtalen og i kva grad ein part har gjort bruk av det handlingsrommet parten sjølv har for å underbyggja eigen argumentasjon. I ein situasjon der argumentasjonen til byggherren – kommunen – blir halden på eit svært generelt plan, kan det ikkje krevjast at entreprenøren – Gulbrandsen & Olimb AS – set fram meir omfattande bevisføring enn det selskapet har gjort i denne tvisten.

Lagmannsretten går etter dette over til spørsmål knytt til den konkrete utmålinga av kravet frå Gulbrandsen & Olimb AS om tilleggsvederlag for forsering.

Gulbrandsen & Olimb AS har hevda at den subsidiære argumentasjonen til kommunen om at vederlagskravet er sett for høgt og at kostnadene ikkje er dokumenterte, må reknast som bortfallen fordi kommunen ikkje sette fram desse argumenta i svaret på sluttoppgjeret, jf. NS 8405:2008 punkt 33.2. Lagmannsretten viser for sin del til at kommunen i brev 13. oktober 2017 punkt 4 fullt ut avviste Gulbrandsen & Olimb AS sitt krav om vederlag for forsering. Kommunen viste til «redegjørelse» i tidlegare brev som var sendt frå kommunen på nærmare spesifiserte tidspunkt. I desse breva var det blant anna nemnt at Gulbrandsen & Olimb AS ikkje hadde oppfylt eiga plikt til å begrensa tapet så mykje som mogleg. Lagmannsretten viser til at føremålet med reglar om bortfall av motsegner knytt til sluttoppgjeret er at det tidleg skal bli lagt ei ramme for kva partane er usamde om, slik at partane kan innretta seg etter dette. Lagmannsretten kan ikkje sjå at Gulbrandsen & Olimb AS hadde nokon rimeleg grunn til å innretta seg på at kommunen ikkje hadde motsegner av subsidiær karakter knytt til utmålinga av vederlagskravet for forsering. Sjølv om det kan hevdast at kommunen burde ha uttalt dette endå meir direkte i sjølve brevet 13. oktober 2017, meiner lagmannsretten at den subsidiære argumentasjonen til kommunen ikkje kan reknast som bortfalt etter reglane i NS 8405:2008 punkt 33.2.

Kommunen har på si side hevda at Gulbrandsen & Olimb AS i sluttoppstillinga med slutfaktura ikkje tok med krav om vederlag for urasjonell drift (plunder og heft) og tilleggsvederlag for rigg og drift, og at desse delane av kravet difor har falle bort, jf. NS 8405:2008 punkt 33.1. Lagmannsretten meiner at heller ikkje dette kan føra fram. Lagmannsretten viser til at det ikkje er omstridd at dei beløpa som Gulbrandsen & Olimb AS har kravd for urasjonell drift og ekstra rigg/drift, var med i slutfakturaen. Lagmannsretten meiner at det på ein tilstrekkeleg tydeleg måte kom fram at Gulbrandsen & Olimb AS sette fram slike krav, sjølv om dei var innbakt i dei månadlege krava om vederlagsjustering for forsering. Kommunen hadde tilstrekkeleg grunnlag for å fanga opp at det blei kravd vederlag for dei aktuelle postane, slik at omsyna bak utforminga av NS 8405:2008 punkt 33.2 var varetatt.

Kommunen har endeleg hevda at det i eit møte 6. mars 2018 blei oppnådd semje om sluttoppgjeret, og at Gulbrandsen & Olimb AS uansett ikkje har krav på eit høgare beløp enn dette. Lagmannsretten meiner at det ikkje er sannsynleggjort at det blei oppnådd semje i det omtalte møtet. Det er ikkje ført bevis utover forklaringa til Iver Fjæstad om at han subjektivt oppfatta at var oppnådd semje. Lagmannsretten meiner at den skriftlege kommunikasjonen mellom partane i det aktuelle tidsrommet ikkje støttar at det blei inngått nokon avtale om oppgjeret. Lagmannsretten viser også til at Iver Fjæstad sjølv forklarte at det ikkje var tale om noko forhandlingsmøte, men om eit møte med gjennomgang av postar og krav. Lagmannsretten oppfattar at føremålet med møtet var å avklara om det var mistolkingar mellom partane, og at det ikkje er haldepunkt for at Jan Olimb hos Gulbrandsen & Olimb AS handla på ein måte som gav kommunen rimeleg grunn til å oppfatta at ein avtale var inngått.

Spørsmålet etter dette er om det er feil ved den konkrete utmålinga av vederlag som tingretten kom til.

Tingretten tilkjente til saman kr 1 420 000 i tilleggsvederlag, som var fordelt på denne måten:

- kr 1 000 000 for overtid og leige av mannskap (krav var på kr 1 737 543)
- kr 300 000 for ekstra arbeidsleiar (krav var på kr 531 000)
- kr 100 000 for urasjonell drift (krav var på kr 177 205)
- kr 20 000 for ekstra rigg og drift (krav var på kr 35 131)

Gulbrandsen & Olimb AS har for sin del ikkje anka dommen til tingretten. Dette inneber at ankegjensstanden er eit samla krav om tilleggsvederlag på kr 1 420 000. At Gulbrandsen & Olimb AS ikkje har anka, inneber ikkje at lagmannsretten er avskoren frå å koma til at selskapet har krav på høgare vederlag for ein eller fleire av dei ulike underpostane, så lenge det samla beløpet på kr 1 420 000 ligg fast. Lagmannsretten viser i denne samanhengen til Jens Edvin A. Skoghøy: *Twisteløsning* (3. utgåve) side 1223. Innanfor ramma av argumentasjonen til Gulbrandsen & Olimb AS kan lagmannsretten prøva bevisvurderinga for kvar einskilt post. At Gulbrandsen & Olimb AS var nøgd med resultatet i tingretten, og difor ikkje anka dommen, avskjerer ikkje selskapet frå å argumentera med at selskapet ut frå ei rett bevisvurdering har krav på like høgt vederlag som fastsett av tingretten, sjølv om lagmannsretten eventuelt meiner at tingretten har tatt feil – faktisk eller rettsleg – knytt til nokon av underpostane.

Kommunen har for alle dei ulike postane gjort gjeldande at tingretten har bygd på feil rettsbruk. Kommunen hevdar at tingretten bygde på ei reint skjønnsmessig utmåling, i strid med retningslinene for rettsbruken som følgjer av HR-2019-1225-A.

Lagmannsretten viser til at HR-2019-1225-A gjeld sluttoppgjeret etter entreprise for eit veganlegg. Entreprenøren kravde tilleggsvederlag for forsering og urasjonell drift (plunder og heft). I dommen omtalte Høgsterett kva som er rett framgangsmåte når retten skal ta stilling til spørsmålet om årsakssamanheng i slike saker, inkludert kva krav til bevis som må stillast, og handteringa av beviskravet opp mot den praktiske tilgangen på bevis. HR-2019-1225-A har såleis utvilsamt interesse, samstundes som det er slik at avgjerda på ingen måte løyser den konkrete bevisvurderinga i tvisten mellom kommunen og Gulbrandsen & Olimb AS.

Lagmannsretten er ikkje einig med kommunen når den hevdar at tingretten bygde på ein rettsbruk i strid med dei retningslinene Høgsterett har trekt opp i HR-2019-1225-A. Lagmannsretten oppfattar at tingretten i all hovudsak har halde seg innanfor desse retningslinene, men at tingretten har tatt feil når den både for posten «overtid/leige av arbeidskraft» og for posten «ekstra arbeidsleiar» uttalte at ei halvering av kravet til Gulbrandsen & Olimb AS vil «fremstå urimelig» og at den skjønnsmessig sette beløpet

noko høgare enn ei halvering. Denne bruken av omgrep kan oppfattast slik at tingretten fjerna seg frå det grunnleggjande vilkåret om at det er entreprenøren som må sannsynleggjera vederlagskravet sitt. Rett vurderingstema er om det er ført bevis som sannsynleggjer ein meirkostnad, ikkje om denne meirkostnaden er «rimeleg» basert på eit skjønn.

Knytt til vurderinga av årsakssamanheng for meirkostnader ved urasjonell drift uttalte Høgsterett i HR-2019-1225-A avsnitt 66:

Årsakssammenhengen må fastlegges i to trinn. Først skal det bevises at det foreligger forstyrrelser eller ineffektiv drift som følge av byggherrens forhold. Dette omfatter å føre bevis for at det har inntrådt forhold under arbeidet som er byggherrens risiko, hvilke arbeidsoperasjoner disse har påvirket, i hvilke perioder det har skjedd og hvilke konsekvenser i form av redusert produktivitet som dette har medført for entreprenøren. Når det er ført sannsynlighetsbevis for konsekvensene, må det deretter sannsynliggjøres en årsakssammenheng mellom disse og entreprenørens merutgifter.

Om sjølve beviskravet og bevisvurderinga uttalte Høgsterett i avsnitt 72–75:

(72) Min vurdering tar utgangspunkt i de generelle prinsippene for bevis. Jeg viser til prinsippet om fri bevisbedømmelse i tvisteloven § 21-2 første ledd og prinsippet om fri bevisføring i § 21-3 første ledd. Innenfor de rammer som følger av §§ 21-7 og 21-8, står altså entreprenøren fritt til å føre de bevis han mener underbygger kravet.

(73) Ved bevisbedømmelsen gjelder overvektprinsippet, jf. Rt-2015-1246 avsnitt 35. Siktemålet med bevisførselen er å komme frem til det beløp som – basert på kontraktens utmålingsregler – er korrekt, på grunnlag av det som fremstår som det mest sannsynlige faktum etter avsluttet bevisføring.

(74) Det er entreprenøren som må sannsynliggjøre at vilkåret om årsakssammenheng er oppfylt. Men dersom entreprenøren har lagt frem vektige bevis, vil bevisføringsbyrden skifte over til byggherren, og den kan veksle frem og tilbake mellom partene avhengig av hvor mange og hvor sterke bevis som til enhver tid er ført.

(75) Hvis resultatet av bevisførselen er at det er like sannsynlig at det er årsakssammenheng mellom entreprenørens krav og byggherreforholdene, som at det ikke er det, skal tvilen gå ut over entreprenøren. Entreprenøren har med andre ord bevisbyrden.

I dommen avsnitt 76–85 blir ulike moment ved denne typen bevisvurdering omtalt meir detaljert, før det i avsnitt 86 og 87 blir oppsummert slik:

(86) Men etter mitt syn kan det ikke generelt kreves at de eksakte økonomiske konsekvensene av hvert enkelt byggherreforhold må påvises. Kravene til bevis må ta høyde for at det kan være vanskelig eller umulig å knytte alle merutgiftene til enkelte byggherreforhold. Beviskravene kan ikke settes så høyt at det i praksis blir umulig

eller urimelig tyngende for entreprenøren å føre bevis for plunder og heft. Ved plunder og heft står dessuten, som jeg har vært inne på, ofte den samlede effekten av byggherreforholdene på entreprenørens produktivitet i forgrunnen.

(87) Den endelige utmålingen av tilleggsvederlaget vil følgelig i noen grad måtte bygge på et skjønn. Når bevisførselen knyttes opp til de to trinnene i årsakssammenhengen som jeg har redegjort for, vil imidlertid rommet for skjønn bli snevret inn. Utmålingen av tilleggsvederlaget kan da i større grad forankres i det faktum som finnes bevist.

Sjølvs om dei siterte avsnitta frå HR-2019-1225-A direkte gjeld kravet til årsakssamanheng der det blir kravd tilleggsvederlag for urasjonell drift (plunder og heft), meiner lagmannsretten at det er tale om synspunkt som også er gyldige for kravet til årsakssamanheng for tilleggsvederlag ved forsering.

Før lagmannsretten går over i den konkrete drøftinga av vederlagspostane som er kravde av Gulbrandsen & Olimb AS, nemner lagmannsretten at den opplever at bevis knytt til sjølve utmålinga i liten grad var tema under ankeforhandlinga. Argumentasjonen til kommunen hadde fokus på spørsmålet om *vilkåra* for vederlag i det heile tatt var til stades. Argumentasjonen til Gulbrandsen & Olimb AS blei naturleg nok tilpassa dette. Ingen av partane brukte særleg tid på å gjennomgå vurderingane til tingretten under utmålinga, og det var lite bevisføring knytt opp mot dei konkrete postane og den konkrete årsakssamanheng.

Lagmannsretten ser først på kravet få Gulbrandsen & Olimb AS om dekking av meirkostnader til bruk av overtid og leige av arbeidskraft for å oppnå forsering, som er drøfta i dommen til tingretten side 33–36. Det er ikkje omstridd at selskapet basert på månadsrapportane totalt leigde inn 7 956 timar med arbeidskraft, og at kostnaden var kr 156 per time. Det heller ikkje omstridd at selskapet hadde kostnader knytt til bruk av overtid på kr 496 485. Samla beløp for innleige og overtid var kr 1 737 543. Tvisten mellom partane går på om det er ført bevis som gjer det sannsynleg at denne kostnaden skuldast at selskapet måtte forsera arbeida på grunn av urettmessig avslag på krav om tilleggsfrist.

På same måte som tingretten meiner lagmannsretten at det kompliserer vurderinga av årsakssamanheng at Gulbrandsen & Olimb AS ikkje har lagt fram kalkylar som viser kva bemanning og kostnader selskapet baserte seg på då det sendte inn tilbodet på elektroentreprisen våren 2015. Jan Olimb har forklart at tilbodet blei sendt utan at kostnadene var kalkulerte i detalj på denne måten. Det blei i staden brukt generelle erfaringstall og skjønn. Lagmannsretten er einig med tingretten i at denne mangelen på eit samanlikningsgrunnlag er ein faktor gjer det vanskelegare for Gulbrandsen & Olimb AS å sannsynleggjera meirkostnaden. I den grad manglande kalkyle i 2015 gjev rom for tvil om kva som er mest truleg, så skal denne tvilen gå utover Gulbrandsen & Olimb AS.

Lagmannsretten meiner at det ikkje er tvilsamt at den komprimerte byggetida, kombinert med at hovudtyngda av arbeida fall på eit mykje seinare tidspunkt enn planlagt, gjorde det påkravd for Gulbrandsen & Olimb AS å leiga inn arbeidskraft, noko som førte til ein meirkostnad. Lagmannsretten meiner vidare at selskapet i månadsrapportane frå og med september 2016 gjorde greie for hovudtrekk i kva forseinkingar det var på byggeplassen og kva dette førte med seg når det gjaldt behov for leige av arbeidskraft og bruk av overtid. Lagmannsretten oppfattar at desse rapportane er «vektige bevis», slik som omtalt av Høgsterett i HR-2019-1225-A avsnitt 74. Månadsrapportane tilseier såleis at kommunen som byggherre må koma på banen med motbevis for at entreprenøren ikkje skal ha oppfylt bevisbyrda si. Lagmannsretten kan ikkje sjå at kommunen har tilbode motbevis, utover generelle synspunkt om at det var mange «angrepspunkt» på byggeplassen og at Gulbrandsen & Olimb AS hadde ei plikt til å tilpassa seg.

Det går fram av dommen til tingretten at den meinte at Gulbrandsen & Olimb AS i noko større grad burde ha vore i stand til å bruka eigne tilsette i prosjektet. Tingretten meinte at selskapet i mindre grad skulle ha tatt på seg andre oppdrag i tidsrommet fram til elektroentreprisen for kommunen var avslutta. Lagmannsretten er ikkje utan vidare einig i dette. Lagmannsretten viser til at kommunen lenge var heilt avvisande til alle krav frå Gulbrandsen & Olimb AS, som difor blei sett i ein svært vanskeleg situasjon. Dette fordi selskapet hadde plikt til å ta på seg andre oppdrag for å begrensa behovet for ventetidskompensasjon. Jan Olimb forklarte i lagmannsretten at selskapet vinteren 2015/2016, på grunn av ventetida, tok på seg eit oppdrag der det seinare blei omfattande tilleggsarbeid, noko selskapet ikkje hadde sett for seg. Jan Olimb forklarte at det samla sett var mest rasjonelt at desse tilleggsarbeida blei utførte av tilsette som kjente den aktuelle byggeplassen, og at det i staden blei brukt ein høgare andel leigd arbeidskraft i prosjektet for kommunen. Lagmannsretten meiner at Gulbrandsen & Olimb AS på denne bakgrunnen i tilstrekkeleg grad har sannsynleggjort at det var naudsynt med ein høg andel innleigd arbeidskraft i elektroentreprisen for kommunen.

Tingretten har i dommen også trekt inn at Gulbrandsen & Olimb AS i samband med krav om ventetidskompensasjon våren 2016 sendte krav til kommunen der det etterpå viste seg å vera feil ved oppsettet på timar. Lagmannsretten kan for sin del ikkje sjå at dette er avgjerande for vurderinga av kostnadene knytt til forsering. Kommunen har ikkje hevda at det er konkrete, faktiske feil knytt til kor mange timar innleigd arbeidskraft som blei brukt, eller omfanget av overtid. Så lenge kommunen ikkje har hevda at det finst slike feil i det faktiske grunnlaget, meiner lagmannsretten at det ikkje kan leggjast vekt på at Gulbrandsen & Olimb AS knytt til eit heilt anna krav gjorde feil – feil som lagmannsretten forstår at blei retta opp før det blei oppnådd semje med kommunen om kompensasjonen for ventetid.

I motsetnad til tingretten meiner lagmannsretten at Gulbrandsen & Olimb AS som eit utgangspunkt har sannsynleggjort at meirkostnadene til innleige og overtid er reelle, og at

det er tale om kostnader som skuldast at arbeidet måtte bli utført meir intensivt enn det selskapet hadde sett for seg.

Slik lagmannsretten ser det, er det problematiske punktet knytt til årsakssamanheng begrensa til at Gulbrandsen & Olimb AS ikkje har underbygd at den bemanninga som selskapet faktisk hadde planlagt med våren 2015, var basert på korrekte kalkylar over arbeidsmengda i leveransen. I den grad Gulbrandsen & Olimb AS i 2016 og 2017 måtte tilføra meir arbeidskraft fordi selskapet undervurderte arbeidsmengda i entreprisen, er dette eit forhold som ikkje står i årsakssamanheng med behovet for forsering. På den andre sida er det ingen konkrete haldepunkt for at det er tale om ei slik feilkalkulering frå Gulbrandsen & Olimb AS si side. Samla sett meiner lagmannsretten at Gulbrandsen & Olimb AS har sannsynleggjort ein større meirkostnad enn det tingretten konkluderte med. Lagmannsretten meiner at kravet til sannsynleggjering minst er oppfylt for eit beløp på kr 1 100 000, som utgjer noko mindre enn 2/3 av det samla kravet.

Gulbrandsen & Olimb AS har vidare kravd dekt meirkostnad for ekstra arbeidsleiar i prosjektet med kr 531 000. Denne posten er drøfta i dommen til tingretten side 36–37. Gulbrandsen & Olimb AS har hevda at det var behov for ekstra arbeidsleiar i det tidsrommet som kravet gjeld, både fordi selskapet hadde fleire personar på byggeplassen enn planlagt og fordi det var parallell drift i bygg A og B, noko som var ein konsekvens av forseringa. Lagmannsretten meiner at dette behovet blir underbygd av månadsrapportane, og at det frå kommunen si side ikkje er ført bevis som tilseier at behovet ikkje var reelt eller at det ikkje stod i årsakssamanheng med forseringa. Tingretten føretok ein skjønnsmessig reduksjon fordi det var «rimelig» med ein «betydelig» avkorting av dei same årsaker som for kravet om innleige/overtid. Lagmannsretten kan for sin del ikkje sjå at det er omstende som tilseier at deler av kostnaden til ekstra arbeidsleiar ikkje står i årsakssamanheng med behovet for forsering. Lagmannsretten kan ikkje sjå at det er haldepunkt for at Gulbrandsen & Olimb AS undervurderte arbeidsmengda i prosjektet på ein slik måte at det uansett ville ha blitt behov for ekstra arbeidsleiar. Lagmannsretten meiner difor at heile kravet knytt til ekstra arbeidsleiar er sannsynleggjort.

Lagmannsretten har såleis kome at til at Gulbrandsen & Olimb AS har sannsynleggjort krav på tilleggsvederlag knytt til innleige/overtid og bruk av ekstra arbeidsleiar med eit samla beløp som er høgare enn det tingretten tilkjente totalt (kr 1 420 000). Det er aleine ut frå dette klart at anken frå kommunen ikkje fører fram.

I denne situasjonen finn lagmannsretten ikkje grunn til å gå like detaljert inn på kravet om vederlag for urasjonell drift (plunder og heft) som tingretten gjorde, jf. dommen side 37–41. Lagmannsretten kan slutta seg til vurderingane til tingretten både når det gjeld omtalen av vilkåra for at ein entreprenør skal ha krav på vederlag for urasjonell drift, og når det gjeld omtalen av i kva grad det er sannsynleggjort at det låg føre urasjonell drift for Gulbrandsen & Olimb AS i den aktuelle elektroentreprisen. Lagmannsretten finn

samstundes grunn til å peika på at den oppfattar at Gulbrandsen & Olimb AS i sluttoppgjeret fullt ut fakturerte kommunen for den ekstra arbeidskrafta som selskapet brukte, både i form av innleige, overtid og ekstra arbeidsleiar. Lagmannsretten forstår det slik at behovet for slik ekstra arbeidskraft primært skuldast forsering, men at behovet også hadde samanheng med urasjonell drift. Det er uklart for lagmannsretten på kva grunnlag Gulbrandsen & Olimb AS meiner at den har hatt meirkostnader ved urasjonell drift som ikkje er fanga opp gjennom faktureringa av ekstra arbeidskraft. I den grad det var urasjonell drift tidleg i prosjektet, oppfattar lagmannsretten at dette er kompensert gjennom vederlag for ventetid. Det er ikkje eit tema i saka at Gulbrandsen & Olimb AS har hatt produktivitetstap knytt til utnytting av maskinar og utstyr, slik tema var i HR-2019-1225-A. At eige personell var mindre effektivt på grunn av den reduserte byggjetida og forseinkingane til andre entreprenørar, oppfattar lagmannsretten at er kompensert ved at Gulbrandsen & Olimb AS har kravd dekning for innleige av arbeidskraft og overtidsbruk. Sidan kravet om dekning av meirkostnader til innleige/overtid på grunn av forsering ikkje blei vurdert som sannsynleggjort fullt ut, jf. drøftinga over, er det mogleg at det i dette også ligg at det er rom for ein viss kompensasjon for urasjonell drift knytt til behovet for arbeidskraft. Sidan anken frå kommunen uansett ikkje kan føra fram, er det ikkje naudsynt for lagmannsretten å ta stilling til om det er sannsynleggjort noko krav på tilleggsvederlag for urasjonell drift.

Når det gjeld krav om vederlag for meirkostnader knytt til rigg og drift, viser lagmannsretten til dommen til tingretten. Lagmannsretten er einig i at Gulbrandsen & Olimb AS har krav på vederlag for ein meirkostnad utmålt etter den formelen som går fram av konkurransegrunnlaget B.1.5.1 og B.1.5.2. Ut frå bevisvurderinga til lagmannsretten ovanfor, er det ikkje behov for å ta stilling til det konkrete beløpet.

Lagmannsretten har såleis kome til at Gulbrandsen & Olimb AS har sannsynleggjort krav på tilleggsvederlag med minst like stort beløp som tilkjent av tingretten. Anken blir etter dette forkasta.

Sakskostnader:

Gulbrandsen & Olimb AS har vunne ankesaka, og har etter tvistelova § 20-2 første og andre ledd krav på å få erstatta sakskostnadene for lagmannsretten. Lagmannsretten har vurdert om det er grunnlag for å fritta Asker kommune heilt eller delvis for erstatningsansvaret, men meiner at det ikkje ligg føre tungtvegande grunnar som gjer dette rimeleg, jf. tvistelova § 20-2 tredje ledd.

Lagmannsretten tilkjenner sakskostnader for lagmannsretten med kr 547 551. Asker kommune har ikkje hatt motsegner til beløpet, og lagmannsretten meiner at det er tale om rimelege og naudsynte kostnader, jf. tvistelova § 20-5 første ledd.

På bakgrunn av det resultatet som lagmannsretten har kome til, er det ikkje grunn til å endra tingretten si avgjerd av sakskostnadene, jf. tvistelova § 20-9 første og andre ledd. Tingretten kom til at det låg føre tungtvegande grunnar etter tvistelova § 20-2 tredje ledd for delvis å fritta kommunen for erstatningsansvaret i tingretten. Lagmannsretten er einig i dette. Lagmannsretten legg vekt på at Gulbrandsen & Olimb AS i samband med tvisten om sluttoppgjer ikkje har lagt fram kalkylar som dokumenterer kva bemanning selskapet bygde på då tilbodet på entreprisen blei sendt. Lagmannsretten legg også vekt på at det beløpet som selskapet blei tilkjent av tingretten, var klart lågare enn det samla kravet som blei sett fram ved sluttoppgjeret, og dessutan lågare enn det forlikstilbodet som blei sett fram i forkant av hovudforhandlinga. Samla sett meiner lagmannsretten at kommunen hadde god grunn til å få prøvd saka i tingretten. På bakgrunn av dommen i tingretten meiner lagmannsretten derimot ikkje at kommunen hadde nokon god grunn til også å få prøvd saka i lagmannsretten.

Dommen er samrøystes.

DOMSSLUTNING

1. Anken blir forkasta.
2. I sakskostnader for Borgarting lagmannsrett betaler Asker kommune 547 551 – femhundreogførtisjatusenfemhundreogfemtiein – kroner til Gulbrandsen & Olimb AS innan to veker rekna frå forkynning av dommen.

Halvard Leirvik

Marianne Vollan

Harald Georg Venger

Dokument i samsvar med undertegnet original.
Grethe Pederen, signert elektronisk